

Jaarverslag 1971 van de Vogelwerkgroep Haarlem

Door H. Vader werd een uitgebreid jaarverslag samengesteld met de volgende artikelen: 'Veldwaarnemingen in de A.W. duinen 1971', 'De inventarisaties in de A.W. duinen 1971', 'De kleine plevier in de A.W. duinen in 1971', 'Inventarisaties van enige broedvogels in de A.W. duinen in 1971', 'Verslag van de roofvogelstand in de A.W. duinen 1971', 'Nestkastverslag A. W. duinen 1971', 'De eenden en meerkoet als broedvogel in de A.W. duinen in 1971' en 'Jaarverslag 1971 van het vogelringstation 't Paradijsveld'.

In 1971 werden 199 soorten en ondersoorten waargenomen, waaronder enige zeldzame of nieuwe soorten voor de A.W. duinen, zoals: witoogend, havik, rode en zwarte wouw, slechtvalk, morinelplevier, reuzenster, grote pieper en kleine klapekster. Met de kuifleeuwerik, spotvogel en fluitier als nieuwe broedsoorten voor 1971 is het aantal broedvogels tussen 1957 en 1971 toegenomen met 106 soorten.

De inventarisaties zijn in 14 gebieden verdeeld welke alle door andere auteurs worden beschreven. Een overzichtelijke tabel en een overzichtkaartje sluit dit hoofdstuk.

Het aantal broedsels van de kleine plevier is teruggelopen en wel met een vrij gelijkmatige teruggang van gemiddeld 17% per jaar sinds 1968. In 1971 28 broedsels van ongeveer 20 broedparen. De wielewaal, fuut en dodaars gingen achteruit. De watersnip en kleine barmsijs (20-25 paar) namen o.m. in aantal toe. Van de stootvogels werden ransuil (24 paar), bosuil (9 paar), steenuil (2 paar), torenvalk (5 paar) en boomvalk (3 paar) vastgesteld. Interessant zijn de 3 tabellen van gemiddeld aantal eieren en jongen per nest gedurende de jaren 1965-1971 van de ransuil, gewichtsaandeel van de verschillende prooidieren in de voedselopnamen van de ransuil en bosuil in procenten. Er werden 88 nestkastjes gecontroleerd.

Het aantal broedparen van de kuifeend werd in 1971 op 667 paar gesteld, van de tafeleend op 12 paar, slobend (175 paar), wintertaling (63 paar), bergeend (56 paar), krakeend (18 paar) en meerkoet (120 à 150 paar). Er werden in de jaren 1964 t.e.m. 1971

1399 kuifeenden geringd en 9526 graspiepers. Uit bijgevoegde kaartjes vernemen wij de behaalde resultaten. Totaal werden in 1971 3465 vogels geringd (w.o. 445 pulli) terwijl over de periode 1957 t.e.m. 1971 een totaal van 29062 vogels werden geringd.

Het jaarverslag (gestencild, 82 pag.) is verkrijgbaar bij H. Vader, Duvenvoordestraat 5, Haarlem door storting van f 4,75 (incl. f 1,— verzendkosten) op postgiro 5180 van de Nutsspaarbank West Nederland te Haarlem t.g.v. rek.no. 845 482 017 t.n.v. H. Vader.

J.T.

Broedvogels van Borkum

In 'Ornithologische Mitteilungen' (Jrg. 24 (7), 1972, pag. 135-152) schrijft Erich Schoennagel over het Duitse buureiland van Rottumeroog, Borkum, dat Nederland in 1810 aan de Fransen af moest staan. Berg- en eidereend, wulp, kluit en kokmeeuw gingen in aantal vooruit. De bruine kiekendief en de grauwe klauwier (nog 5 paar) namen sterk in aantal af. Op 26 sept. 1964 werden op de Ronden Plate niet minder dan 600.000 bonte strandlopers en 360.000 kanoetstrandlopers waargenomen. De zilvermeeuw is er geen broedvogel meer en merkwaardigerwijs betreurt schrijver het dat zij op de naburige eilanden Memmert, Lütje Hörn en Rottum broeden.

In 1971 broedden er 30 paren visdieven, 50 paren Noordse sterns en 35 paren dwergsterns.

Als zeldzame gasten noemt Schoennagel: sneeuwganzen, gedeeltelijke albino van de goudplevier, bruine lijster en grijze gorzen.

Op 16 november 1970 werd een zwarte ibis vliegend in de richting van Nederland waargenomen.

Door het werk van baron F. von Droste-Hülshoff (1869), dr. O. Leege (1905 & 1929) en dr. J. Peitzmeier (1961 & 1970) zijn wij de laatste 100 jaar over de vogelbevolking van Borkum goed ingelicht. Schrijver schrijft over de bedreiging van de Waddenzee door milieuvervuiling en toerisme en dringt aan niet te lang te wachten met de oprichting van een internationale vereniging tot bescherming van het, tot Europees geplande, natuurbeschermingsgebied de Waddenzee, van Den Helder tot aan Esbjerg in Denemarken. Wij willen hier aan toevoegen: liever vandaag dan morgen!

J.T.

**Uitgaven van
de Staatsuitgeverij**

De ontwikkeling van nationale landschapsparken in Nederland

In dit boekje wordt gepleit voor het behoud van een flink aantal (17) karakteristieke landschappen, die door hun bijzondere natuurlijke en culturele gesteldheid van grote betekenis zijn. Het is de tekst van een voordracht, gehouden op de Recreatiestudiedag van de ANWB op 1 december 1971. Gezien haar volstrekt andere structuur en omvang maakt de Waddenzee aanspraak op een geheel eigen status die past bij haar unieke karakter. De internationale betekenis en geografische ligging van dit gebied in aanmerking genomen, zou dit zonder twijfel een internationale status moeten zijn.

Jhr. mr. F. C. M. van Rijckevorsel: De ontwikkeling van nationale landschapsparken in Nederland. 16 pag., 1 kaartje. Publ. van de Rijksplanologische Dienst nr. '72-2 (1972). Prijs f 1,40 (per post f 1,90). Bestelnr. 152-072-02.

Zicht op straks

Een overvloedig met foto's en kaarten geïllustreerde blik in de toekomst, gebaseerd op de gegevens uit de 'Tweede nota over de Ruimtelijke Ordening'. Ruimtelijke ordening vraagt vooruitzien, maar óók actieve belangstelling van ons volk. Zal Nederland met zijn twintig miljoen inwoners een plezierig leefklimaat kunnen bieden? Mits ruimteverspilling kan worden voorkomen en wat moet daar aan worden gedaan?

R. Idenburg: Zicht op straks. 2e herziene druk., 72 pag., 22 kaartjes in kleur, 10 foto's en 8 grafieken en schema's (1971). Prijs f 7,50 (per post f 8,25). Bestelnr. 150-031-00.

Rapport inzake geluidhinder en lawaaibestrijding

Dit is een rapport van de commissie Geluidhinder en LawaaiBestrijding van de Gezondheidsraad. De invloed van het geluid op de mens wordt hierin o.m. bekeken. Dat ook zoogdieren en vogels hinder van lawaai ondervinden wordt nog te weinig onderkend.

Rapport van de Gezondheidsraad inzake geluidhinder. 23 pag. (1972). Prijs

f 2,40 (per post f 3,15). Bestelnummer 210-147.00.

Staatsnatuurreservaten

Per provincie worden de staatsnatuurreservaten stuk voor stuk behandeld, w.o. ligging, gegevens over flora en fauna duidelijk worden gekarakteriseerd. De plaats van de terreinen wordt bovendien duidelijk op provinciekaarten aangegeven. Er zijn meer dan 300 van deze natuurgebieden (w.o. zich ook veel terreinen met hunebedden bevinden) en op een enkele uitzondering na vrij toegankelijk. Een verklaring van termen en begrippen is een welkome aanvulling voor de gebruiker van deze gids.

Staatsnatuurreservaten. 248 pag., 29 foto's, 12 kaartjes (1972). Prijs f 12,50 (per post f 14,—). Bestelnr. 220-006.00.

Milieuhygiëne in Nederland

'Milieuhygiëne in Nederland' is, nu in een 3e bijgewerkte druk, een Nederlandse bewerking van 'Environmental Health in the Netherlands'. De vier hoofdstukken 'Het veranderend milieu', 'Milieuproblemen', 'Onderzoek' en 'Opleiding' worden verdeeld in diverse paragrafen. Dit boekje geeft antwoord op de vragen: waar liggen de problemen en wat doet de overheid aan milieubeheer?

Prof. W. F. J. M. Krul: Milieuhygiëne in Nederland. 62 pag., 3e druk, (1972). Prijs f 3,— (per post f 3,75). Bestelnr. 210-123-00.

De Nederlandse Musea

Dit boekje beschrijft de musea in Nederland. Alfabetisch gerangschikt naar de plaats van vestiging. Van elk museum (ook particuliere collecties) vinden wij de gegevens hoe het bereikbaar is, wanneer geopend, geschiedenis, bezoektijden, toegangsprijs, publikaties, namen van directeuren, beheerders, conservatoren enz. Een handboek dat de regelmatige museumbezoeker binnen zijn bereik moet hebben.

De Nederlandse musea. 464 pag., met alf. register en losse kaart in 4 kleuren, 5e druk (1970). Prijs f 15,20 (per post f 15,70). Bestelnr. 100-012.00.

Bovenstaande boeken zijn te bestellen bij de Staatsuitgeverij, Chr. Plantijnstraat, 's-Gravenhage, postgiro 42 53 00 of via de boekhandel.

De bonte wereld van de vogels

In dit boek worden onderwerpen van zeer uiteenlopende aard behandeld en met ruim 190 prachtige foto's toegevoegd en verduidelijkt. Het ontstaan der vogels, maar ook vogelroep en -zang, baltsen en pronken zijn zo enkele titels van hoofdstukken. In elf hoofdstukken heeft de schrijver getracht, van het ontstaan der vogels tot aan het gevaar van uitsterven, een beeld te geven van de schoonheid der vogels maar ook van de gevaren die zij in onze tegenwoordige wereld lopen. Niet alleen de vak-ornitholoog doch ook de amateur en de toevallige waarnemer zullen in dit boek een overvloed aan interessante bijzonderheden vinden. Het laatste hoofdstuk 'Vogelschilders en hun werk' geeft een aantal voortreffelijke reproducties van enkele vogelschilders uit de 19e en het begin van de 20ste eeuw, doch ook van hedendaagse schilders. De tekst is prettig leesbaar en door de prachtige foto's is het tevens een boek geworden om eens lekker in te gaan zitten bladeren. Gemist wordt in dit boek, waarin de vogels niet volgens de gebruikelijke indeling worden behandeld, een register van Nederlandse en wetenschappelijke namen, hetgeen het opzoeken aanzienlijk zou vereenvoudigen.

H.J.L.

Malcolm Ellis: De bonte wereld van de vogels. 140 pag., 150 zwartwit- en 40 kleurenfoto's. Uit het Engels vertaald en bewerkt door Kees Spierings (1972). Uitgeverij 'Helmond N.V.', Helmond. Prijs f 24,50.

Vogels

Een eenvoudig boekje, dat volgens de bewerkster bestemd is voor leken en kinderen. Het geeft van ongeveer 170 vogelsoorten een zeer beknopte beschrijving van uiterlijk, zang en voorkomen en een gekleurde afbeelding. De afbeeldingen zijn helaas niet van het gehalte dat we de laatste jaren gewend zijn.

Dit boekje is voor kinderen met enige belangstelling voor vogels wel bruikbaar, doch de prijs voor het gebodene is aan de hoge kant.

H.J.L.

Winfried Potrykus: Vogels. 120 pag. Uit het Duits vertaald en bewerkt door M. de Jong (1972). Uitgeverij Helmond N.V., Helmond. Prijs f 9,90.

Uilen

Een natuurlijke en onnatuurlijke historie. Een boek over uilen van de eerste uil die in de fossiele reeks optreedt *Protostrix mimica* tot de kleinste uil ter wereld, de kleine dwerguil, *Glaucidium minutissimum*, die in Mexico en de Amazonevallei voorkomt en slechts 10 tot 13 cm groot is.

Hun bijzondere eigenschappen zoals het vermogen om bij nacht te zien, hun uitermate goede gehoor en hun geruisloze vlucht worden door de auteurs verklaard. De aanpassing van uilen aan hun verschillende woongebieden, hun slaapgewoonten, paargedrag, evolutie en voeding, maar de relatie tussen de uilen en hun prooi en daarbij catastrofale gevolgen die het gebruik van chemische middelen veroorzaken, worden uitgebreid bekeken. De communicatie van de uilen onderling in de donkere nacht wordt uitgebreid besproken, waarbij op een toegevoegd grammofoonplaatje, bos-, steen-, dwergoor-, rans- en kerkuil zijn te beluisteren. Ook wordt aandacht gevestigd op de uil in de bijbel en het volksgeloof, uilen in nestkasten, het voeden van wilde uilen, uilen in gevangenschap en gewonde uilen. Een systematische lijst van Latijnse namen (waar van een enkele de Nederlandse naam is vermeld) en een literatuurlijst (waarbij ik het boek 'Nachtvogels' van Hans Warren, uitgegeven door S. Gouda Quint en D. Brouwer & zn., Arnhem, in 1949, miste) besluiten dit boek vol interessante bijzonderheden over deze nachtprooi- of nachstootvogels. Ook voor deze familie is het woord 'roofvogels' minder op zijn plaats, zo niet storend.

De zwart-wit tekeningen illustreren, naast de foto's, het boek en zijn goed gekozen en zeer instructief. Over de uilenfamilie praat men graag en veel en daarom is juiste goede informatie over deze nuttige geheimzinnige, grotendeels, nachtvogels bijzonder van belang ook al om veel praatjes de wereld uit te helpen.

J.T.

John Sparks en Tony Soper: Uilen. 160 pag., 16 foto's, 49 tekeningen van Robert Gillmor. Vertaling uit het Engels door Willem P. van Toorn. Met een voorwoord van prof. dr. K. H. Voous. Uitg. Wetenschappelijke Uitgeverij B.V., Amsterdam. Prijs 39,—, incl. grammofoonplaat (voor leden van Vogelbescherming f 35,—). Per 1 januari 1973 worden de prijzen resp. f 45,— en f 39,—.

Vereniging voor vogelbescherming 's-Gravenhage en omstreken', jaarverslag 1971-1972

Na een opsomming van de activiteiten van de vereniging volgen de resultaten van de vogelasylen I en II, waar in totaal 1446 vogels werden opgenomen. Het nestkastenverslag meldt de bezetting van 220 van de 320 aanwezige nestkastjes, dat is 68,5%. De verschillende vogelreservaten komen vervolgens aan de orde. In de Bosjes van Poot, thans de Dr. Abraham Schierbeek-tuin, broedde dit jaar voor het eerst de goudvink. In de meeste reservaten zijn de resultaten niet tegengevallen en konden veel soorten worden waargenomen.

De in 1971 ingevoerde reorganisatie van de Vogelwacht blijkt uitstekend te voldoen. In het Scheveningse Bos zijn de nachtegalen iets toegenomen en broedde weer een boomvalk.

De meeuwenkolonie schijnt nog steeds 'last' te ondervinden van zich buiten de kolonie uitbreidende zilvermeeuwen (343 paar), zodat men regulerend meende te moeten optreden. De Britse kleine mantelmeeuw breidde het aantal broedparen uit tot 133.

Het vogelringstation in Meyendel ringde in 1971 in totaal 3684 vogels in 72 soorten.

De Westlandse duinen herbergden dit jaar niet minder dan 61 broedvogelsoorten, w.o. kleine bonte specht, putter en voor het eerst de kuifeend.

H.J.L.

Jaarverslag 1972. Nestkasten- controle en ringonderzoek te Ede

Dit verslag over het nestkastenonderzoek in de gemeente Ede is het 15e in successie. In een gebied van in totaal 250 ha hingen in 1972 393 bewoonbare nestkasten, alle van het 'Wageningse' type. Van deze kasten werden er 369 in vier avondcontroles in januari gecontroleerd en bleken er 194 van bezet (52,5%).

Van de 393 kasten waren er in 1972 287 bewoond (73%). De mezen voerden zoals gebruikelijk de boventoon, al liep de koolmees iets terug. Pimpelmees, kuifmees en zwarte mees lagen iets hoger dan vorig jaar. Gekraagde roodstaart (6 paar) en draaihals (2 broedgevallen) gaan nog steeds langzaam achteruit.

Een gestencilde verslag van 6 pag., samengesteld door H. Stel, Baliilaan 5, Ede, tel. 08380-10875.

H.J.L.

Handboek voor vervuild Nederland

Onder redactie van Wouter van Dieren schreven 23 auteurs. De lezer treft een mengeling aan van wetenschappelijk feitenmateriaal, filosofische overpeiningen, journalistieke bijdragen, boze, verdrietige of wanhopige uitlatingen en sarcasme. Want zelfs de menselijke emotie is een geldend argument — misschien wel het meest fundamentele argument dat de samenleving zou moeten erkennen. De grote verdienste van dit (hand)boek is dat niet alleen de kwaal wordt beschreven, maar ook de oorzaken worden geïnterpreteerd en wegen worden aangegeven hoe wij de opdoemende gevaren het hoofd kunnen bieden. Het is vijf voor twaalf, maar we hebben nog een kans.

Onder redactie van Wouter van Dieren: Handboek voor vervuild Nederland. Medewerkers: G. Bomans, G. Stockmann, J. Molenaar, W. Kielich, H. J. A. Ensink, J. T. de Smidt, P. Schroevers, K. van der Zwiep, B. van der Lek, M. F. I. J. Bijleveld, G. J. Kleinhoonte van Os, M. Bierman, H. Bakker, G. Brinkgreve, P. H. Fiedeldij Dop, R. Beijdorff, B. Garthoff, M. F. Koeman, R. Hueting, J. W. Copius Peereboom, J. van Hillo en I. Asimov. 276 pag. (1972). Elsevier Nederland N.V., Amsterdam/Brussel. Prijs f 12,50.

Atlas van de vogels in België en West-Europa

Met belangstelling hebben wij naar het verschijnen van dit prachtige boekwerk uitgekeken. Het begint met een algemene beschouwing en hoofdstukken over 'geschiedenis van het ornithologisch onderzoek in België' en 'Belgische avifauna en haar bescherming'. Voor deze Franstalige uitgave schreef dr. R.-D. Etchecopar een voorwoord, voor de Nederlandse uitgave was het prof. dr. K. H. Voous. Voor elke soort worden niet meer dan twee pagina's gebruikt, de linker pagina voor twee kaartjes, één van België met de verspreiding daarop aangegeven en één met een kaart van Europa waarop zowel verspreiding als terugmeldingen van geringde vogels staan aangegeven. Op de rechter pagina staan gegevens over de soort vermeld, onderverdeeld in 'verspreiding', 'veldkenmerken', 'biotoop', 'voortplanting' en 'verplaatsingen'. De tekst heeft wel voorrang op de kaarten, omdat bij latere wijzigingen de kaarten niet meer herzien kon-

den worden.

Bij de verspreiding vinden wij ook vele gegevens (met aantallen) uit andere landen in Europa en bij verplaatsingen vaak vele uitgewerkte gegevens uit Nederland. Ook worden vele 'gehomologeerde' (= niet goedgekeurde of onbevestigde) gegevens vermeld, terwijl er natuurlijk ook sinds het verschijnen van de 'Avifauna van België' (1967) diverse aanvullingen zijn te vermelden.

In België namen, sinds 1928, in het totaal 59 soorten toe, terwijl er sinds dat jaar 74 soorten duidelijk een ernstige achteruitgang vertonen. O.m. wordt de achteruitgang vermeld van woudaapje (± 60 broedparen), Schots sneeuwhoen (± 10 paren overgebleven en gedoemd tot verdwijnen door bebossingen), waterral, porseleinhoen, kwartekoning, zwarte stern, visdief (± 105 broedparen), hop (± 10 paar), draaihals (± 35 paar), klapekster, grauwe klauwier (± 1000 paar), tapuit (± 650 paar), roodborsttapuit (± 3500 paar), nachtegaal, kleine karekiet, grasmus, geelgors en ortolaan (± 80 paar). Over de achteruitgang van kneu, grauwe vliegenvanger, gekraagde roodstaart en andere zangers wordt niet gerept. De visarend en slechtvalk zijn door invloeden van de mens als broedvogel verdwenen, invoerpogingen van de auerhaan mislukten, goudplevier was tot 1910 broedvogel, oeverloper tot rond 1900, de dwergstern ontbreekt sinds 1964 als broedvogel, de oehoe sinds 1905 (misschien 1913), de roodkopklauwier is vermoedelijk geen broedvogel meer in België.

Voor Nederland acht ik het aantal broedparen van de kraakend meer dan 5 à 10 broedparen, van de kuifeend zeker meer dan 500 broedparen, de casarca broedde in Nederland ook bij Noordwijk, ('Het Vogeljaar' 18 : 275), de rode patrijs werd in 1967 in Nederland ook onder Neerlangbroek uitgezet (De Ned. Jager, jrg. 72, nr. 19), de kleine mantelmeeuw is bij ons algemener dan wordt vermeld, 30.000 broedparen van de zilvermeeuw lijkt me voor ons land te hoog, na 1965 is het aantal broedparen op Helgoland van de drieteenmeeuw haast verdubbeld, de grote lijster moet in Nederland haar hoogtepunt al wel gehad hebben.

Toename in België treffen wij o.a. aan bij zwartkop, bonte vliegenvanger, baardmannetje (sedert 1966, waarbij

er jaren waren van 10 tot 20.000 broedparen) terwijl de barmsijs nu ook van broeden is verdacht. Enkele interessante opgaven van aantallen broedparen zijn: sperwer (± 190), buizerd (± 700), havik (± 130), rode wouw (wellicht 1 à 3), wespandief (± 130), bruine kiekendief (± 10), blauwe kiekendief (± 2), grauwe kiekendief (15 à 25), boomvalk (± 65), torenvalk (± 500), korhoen (± 400), hazelhoen (± 200), kerkuil (± 1500 paar), bosuil (± 6000), ransuil (± 700), velduil (± 10), ruigpootuil (1968: 3, 1969: 12), nachtzwaluw (± 750), ijsvogel (± 450), terwijl ± 125 paar in Nederland mij te veel voorkomt), zwarte specht (± 275), boomleeuwerik (± 1400), grote gele kwikstaart (± 1500), waterspreeuw (± 1200), kortsnavelboomkruiper (± 2300), boomkruiper (± 25.000) en appelvink (± 3000). Ook voor Luxemburg worden interessante aantallen vermeld.

Uit handige tabelletjes met per maand daarin aangegeven het aantal waarnemingen over de jaren 1960-67 is iets over het trekverloop van zo'n soort af te lezen. Litteratuur-opgaven zijn soms wat summier opgegeven, terwijl een litteratuurlijst ontbreekt. Opvallend is het dat de schrijvers uit Denemarken vaak slechter zijn geïnformeerd dan uit andere landen. Door kruising kan de rotsduif nu niet meer als Belgische soort worden beschouwd. De snor werd in 1937 voor het eerst als broedvogel vastgesteld, overigens is in België een sterke achteruitgang van alle riet- en moerasvogels vast te stellen.

Dat het verschijnen van dit werk in België en daar buiten als een gebeurtenis moet worden beschouwd is wel duidelijk. Dat het grootste deel van de kennis van het voorkomen, verspreiding en populatie-dynamiek van de in het wild levende vogels te danken is aan het werk van de liefhebber-veld-ornitholoog mag hier nog wel eens duidelijk worden onderstreept. Wij feliciteren de auteurs en uitgever van harte met de, vooral voor België, zo belangrijke uitgave.

J.T.

Graaf Léon Lippens & Henri Wille: Atlas van de vogels in België en West-Europa. 31 vierkleurenfoto's van H. Lehaen, P. Geunes en P. Matthieu. Tweemaal 382 kaartjes, 847 pag. (1972). Uitg. Lannoo, Tielt/Utrecht. Nederlandse of Franse uitgave. Prijs: Bfr. 985, f 78,—.

Grzimek: Het leven der dieren

Kortgeleden verscheen deel IX van 'Het leven der dieren', waardoor nu alle drie delen (VII, VIII & IX), waarin de vogels worden behandeld, verschenen.

Ornithologen, auteurs uit alle delen van de wereld leverden hier hun bijdrage, verdeeld in deel 1 (loopvogels, futen, pinguïns, stormvogels, pelikanen, reigerachtigen, eendvogels, stootvogels en hoendervogels 1), deel 2 (hoendervogels 2, kraanvogels, steltlopers, meeuwvogels, duiven, koekoeken, papegaaien, uilen, nachtzwaluwen, gierzwaluwen, kolibries, trogons, muisvogels) en deel 3 (scharrelaarvogels, glansvogels, spechtvogels, breedbekken, schreeuw- en zangvogels). Elke specialist schrijft over zijn eigen onderwerp. Prachtige kleurenplaten (soms wat te kort afgesneden) en ook ruim 'opgezette' kleurenfoto's en ontelbare kleine zwart-wit tekeninnetjes en kaartjes zorgen voor een rijke illustratie.

De Nederlandse uitgave staat onder redactioneel toezicht van J. E. Sluimers en dr. G. F. Mees. De vertaling is goed verzorgd en door het zeer uitgebreide register Ned./Latijnse namen en de lexicon Nederlands/Latijn-Duits-Engels-Frans nog aanzienlijk aan waarde verhoogd.

Bij het geven van de Nederlandse namen is in de eerste plaats gebruik gemaakt van de 'Avifauna van Nederland' en daarnaast ook van de namen die in 'De Vogels van de Wereld' door O. L. Austin werden gebruikt. Waar geen Nederlandse namen bestonden heeft de redactie zelf namen ontworpen. Aan onze eigen inlandse vogelsoorten wordt niet meer aandacht gegeven dan aan de vele interessante soorten die in andere delen van de wereld voorkomen. Hier is een werk ontstaan met oneindig veel wetenswaardigheden en bijzonderheden dat zijn weerga niet kent. Alhoewel de uitgever opgeeft dat alle 13 delen tezamen besteld moeten worden blijken er wel eens boekhandelaars te zijn die de 3 delen over vogels afzonderlijk verkopen.

J.T

Bernhard Grzimek: Het leven der dieren. 13 delen, w.o. deel VII, VIII en IX over vogels. Onder redactie van prof. dr. B. Grzimek, dr. W. Meise, prof. dr. G. Niethammer, dr. J. Steinbacher.

Uitg. Het Spectrum N.V., Utrecht/Antwerpen. Prijs f 85,— per deel.

Overleven we dit?

Barry Commoner vertelt hoe onze leefbaarheids situatie verslechtert, wat er gebeurt, hoe het gebeurt, waarom het zo ver kwam en hoe we er uit kunnen geraken. Veel waarde hecht hij aan de houding van vele wetenschapsmensen wie hij asociaal gedrag verwijt en die hij aanspoort zich uit te spreken en zich bewust op te stellen tegen het milieubederf, om zodoende de ecologische ondergang van de aarde te voorkomen. Een waardevol boek over het milieu!

Barry Commoner: Overleven we dit? 216 pag. Vertaling mevr. A. G. Jongejans-Meijer. (1972). Uitg. Elsevier, Amsterdam/Brussel en de Raad voor Milieudefensie. Onder redactie van Wouter van Dieren. Prijs f 12,50.

Gids voor een milieubewust leven

Hoe kan ik helpen om wat milieubewuster te gaan leven? Een gids voor 'wat wij zelf kunnen (moeten) doen'. Onderwerpen: het 'onderdak', 'onkruid', energieverbruik, watergebruik, huishoudelijk afval, gevaaren in en om huis, etenswaren in de winkel, schoonheidsmiddelen en toiletartikelen, geboorte, leven en welzijn, kleding, het verkeer, recreatie en de eco-tacticus.

Dit nuttige boekje is mede uitgegeven ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen.

Het is verder onnodig te zeggen voor wie wij dit boekje vooral willen aanbevelen. Adviezen voor in het dagelijks leven waarin de lezer stap voor stap leert inzien dat hij zijn steentje kan bijdragen.

Paul Swatek: Gids voor een milieubewust leven. Vertaald en aangepast door Jo Fiedeldij Dop - Phaff met medewerking van D. Hartog en Roel Beijdorff met bijdragen van Marius Aalders, Ernst Bartels en Kora Lehman de Lehnfeld. 176 pag., tekeningen van M. Bierman (1972). Uitg. Elsevier, Amsterdam/Brussel en de Raad voor Milieudefensie. Onder redactie van Wouter van Dieren. Prijs f 8,90.

Encyclopedie voor de vogelliefhebber

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling van deze encyclopedie 3 delen uit te geven, maar afgelopen zomer verscheen nog een 4e deel. Van elke soort worden behalve de Nederlandse namen, ook Latijnse, Duitse, Engelse en Franse naam vermeld. In kleine druk de gegevens over de herkomst en de kenmerken. Onder het hoofd 'verzorging' vinden wij gegevens over het voorkomen, broeden, trek, voedsel en kruisingen.

Behalve vele zwart-wit tekeningetjes zijn in de delen ook een groot aantal foto's en kleurentekeningen naar aquarellen van Eva Hülsmann, J. F. van den Broecke, H. J. Slijper en W. J. Boer Leffé opgenomen. De pentekeningen blijken vaak niet op verkleining te zijn ingesteld, terwijl de kleurenplaten van Slijper van duidelijk betere klasse zijn dan de andere platen.

In algemene hoofdstukken worden o.m. behandeld 'Vogels in vogelvlucht' (uitgestorven vogels, nestelen, vogeltrek), 'Aanvang der ornithologie', 'Het houden van zaadetende exotische duiven', 'Aanwijzingen voor het houden van papegaaiaachtigen en uilen', 'Algemene aanwijzingen voor acclimatisatie van pas ingevoerde vogels', 'Aantekeningen over de ecologie van de vogels, toegepast op de beplantingen van volièrès', 'Verbreiding van de vogels op aarde', 'Ziekten van kooi- en volièrevogels', 'Het kweken van bastaarden', 'De bouw en inrichting van volièrès' en 'Vogels en hun gedragingen'.

Oorspronkelijk is de encyclopedie in maandelijks afleveringen verschenen. De omvang en opzet kon niet gehandhaafd worden, maar moest door de vele bijdragen van medewerkers uit alle delen van de wereld aanzienlijk uitgebreid worden. Hoewel het werk een overzicht geeft van het gehele vogelrijk, werd de meeste aandacht besteed aan vogels, die in dierentuinen en particuliere collecties opgenomen kunnen worden. Met het oog op de Franse, Duitse en Engelse uitgave bestaat de redactie uit Jean Delacour (USA), K. A. Norris (Engeland) en de samensteller A. Rutgers (Nederland). De delen zijn voor elke vogelliefhebber een bron van wetenswaardigheden en bijzonderheden geworden, waarbij ook veel aandacht aan de illustraties is besteed.

J.T.

A. Rutgers: Encyclopedie voor de vogelliefhebber. 114 kleurplaten, 222 fotopagina's en 1344 bladzijden tekst. Deel I en II f 79,— per deel, Deel III f 107,— (1964-1968) en deel IV f 95,— (1969). N.V. Uitg. Littera Scripta Manet, Gorssel.

Die Vögel Helgolands

Helgoland heeft een bijzondere ornithologische roep. Het ligt zo'n 40 km uit de kust buiten de territoriale wateren. Het hoofdeiland bestaat uit een rode bontzandsteenformatie, zodat deze steile rode rots een grote tegenstelling is tot de andere west- en oostfriese eilanden. Jaarlijks worden er 10.000 tot 18.000 vogels op dit kleine eiland geringd en er is geloof ik geen plaats in Europa waar zoveel verschillende zeldzame soorten zijn vastgesteld. In het totaal zijn dit 361 vogelsoorten, heel wat meer dan op onze eigen Waddeneilanden. Het voordeel is dat het eiland zo klein is dat vrijwel elke vogel daar opgemerkt wordt. Bovendien zijn de rotsen voor ons de dichtstbijzijnde broedplaatsen van de zeeoek (ca. 1000 broedparen), drieteenmeeuw (in 1971 390 broedparen) en sinds 1969 waarschijnlijk ook de Noordse stormvogel in 1-3 paren. Sinds 1960 werd de alk er niet meer broedend vastgesteld. Het eiland is met zijn Vogelwarte dan ook het gehele jaar het Mekka voor talrijke ornithologische excursies.

Het grootste deel van het boekje bevat de lijst van waargenomen vogelsoorten waaronder zich niet meer dan 18 soorten als min of meer regelmatige broedvogels bevinden. Het is voor elke vogelliefhebber hier een 'thrill' vaak ook soorten geheel buiten hun eigenlijke biotoop op de trek te kunnen zien. In hoofdstukjes vooraf worden de geschiedenis van het eiland en de werkzaamheden van het waarnemingsstation van de Vogelwarte behandeld. Met een zeer uitgebreide literatuurlijst van 189 opgaven wordt het boekje besloten.

J.T.

Gottfried Vauk: Die Vögel Helgolands. Eine Orientierungshilfe für Ornithologen und alle naturkundlich interessierten Besucher Helgolands mit Ergebnissen 150jähriger ornithologischer Beobachtung auf der Insel, 101 pag., 7 foto's, 2 kaartjes (1972). Uitg. Verlag Paul Parey, Hamburg. Prijs DM 12.—.

Avifauna van het Mechelse

Een uitgave van de afdeling Mechelen van de ornithologische vereniging 'De Wielewaal', met een aanbeveling van prof. dr. J. Hublé. De eerste hoofdstukken behandelen het huidige landschap, het onvervangbare rivierlandschap en het toekomstbeeld. Er wordt de nadruk op gelegd dat deze plaatselijke avifauna als een werkdocument moet worden beschouwd voor de amateur-ornitholoog. Het is geen afgewerkt geheel, maar een reële basis voor verdere studie en onderzoek. Dat er nu nog klapeksters, torenvalken en uilen broeden is voor een groot deel te danken aan bona-fide jagers. Grote karekiet, dodaars, woudaapje, snor staan op het punt als broedvogel te verdwijnen, terwijl het broedbestand van bosuil, goudvink en nachtegaal sterk zal worden aangetast.

Ook brengen de omstandigheden met zich mee dat een verdere afname van het aantal waar te nemen steltlopers is te verwachten. Steltlopers en moerasvogels blijken hier de meest bedreigde vogelsoorten. Maar ook oude bosgebieden zullen beschermd moeten worden. De werkwijze van de 'Avifauna van België' werd gevolgd en van elke soort worden de verkregen gegevens kort en duidelijk vermeld. Hier en daar is de tekst met kaartjes en vogeltekeningetjes verlicht. Ook in België blijkt men het nut van een plaatselijke avifauna in te zien, vandaar deze eerste regionale avifauna in België.

J.T.

W. Beullens, P. Vandevyvere, M. Vercammen, R. Willockx: Avifauna van het Mechelse. III. van R. Willockx. 91 gestenc. pag., z.j. Uitg. 'De Wielewaal', afd. Mechelen. Prijs f 6,— (incl. verzending) door storting op postgiro 99.2025 van Willy Beullens, Pareipoelstraat 38, 2800-Mechelen, België. Bij afname van min. 5 ex. is de prijs f 4,75 per stuk.

Het Nederlandse landschap

Dit boek is een typologie ten behoeve van het milieubeheer. Hierin wordt behandeld de problematiek van de Nederlandse natuurbescherming, de natuurlijke gesteldheid van het Nederlandse landschap, de invloed van de mens en de typologie van het Nederlandse landschap met aanduiding van de elementen die bescherming verdienen. De voornaamste landschappen zijn in kaart

gebracht, waarbij telkens wordt aangeduid welke elementen bijzondere waarde hebben. Het boek is geschikt ten behoeve van de natuur- en landschapbescherming en voor allen die met belangstelling de strijd volgen voor het behoud van onze bedreigde rijkdom.

Dr. H. A. Visscher: Het Nederlandse landschap. 155 pag., 7 foto's, 40 zwart-wit fig. (1972). Uitg. Het Spectrum N.V., Utrecht/Antwerpen. Prijs f 12,50.

Natuurmonumenten-kalender ten bate van het behoud van Griend

U kunt de zorg van 'Natuurmonumenten' voor het vogeleiland Griend verlichten door de Natuurmonumenten-Natuurkalender te kopen. Van de opbrengst komt circa f 2,50 per verkochte kalender ten goede aan het behoud van Griend. Dit vogeleiland in de Waddenzee wordt bedreigd. Afslag van het eiland door water en wind verkleinen jaarlijks deze belangrijke vogelbroedplaats en hoogwatervluchtplaats. Het verdwijnen van Griend zou een ernstig verlies voor de vogelstand betekenen. Er is veel geld nodig om het eiland in de tegenwoordige staat te kunnen behouden. Deze kosten zullen voor een zeer aanzienlijk deel door het Ministerie van CRM en Rijkswaterstaat worden gedragen. Toch zal 'Natuurmonumenten' zelf f 100.000,— bijdragen voor de kosten van herstel, respectievelijk vastlegging van dit vogeleiland.

Na het gebruik van het kalendarium zijn de prachtige foto's (w.o. 8 stuks in kleur), die aan een 12-tal natuurgebieden in Nederland zijn gewijd, af te scheuren en te bewaren. Aan de achterzijde van de foto's staan nadere gegevens over het natuurmonument en de mogelijkheden om er te wandelen vermeld.

J.T.

Natuurkalender. Met foto's van F. Alta, A. Coops, L. Heuts, G. Jaspers, Jan van de Kam, W. H. Klomp, W. K. Steffen, G. K. C. van Tienhoven en R. Westra. Prijs f 4,90. Te bestellen door overmaking op postgiro 9933 van 'Natuurmonumenten', Herengracht 540, Amsterdam, met vermelding op het strookje 'voor natuurkalender 1973'. De kalender kan ook worden afgehaald op bovenstaand adres.

Birds of Britain - Calendar 1973

Twaalf prachtig gekleurde vogelplaatjes in een wat romantische sfeer van kerkuil, putter, tjiptjaf, koolmees, boerenzwaluw, winterkoning, groenling grote bonte specht, groene specht, ekster, fazant en de nationale vogel van Engeland, de roodborst. Daarom zijn deze sfeervolle plaatjes met prachtige bloemen, bladeren en takken ook zelfs voor niet-vogelliefhebbers een lust voor het oog. Het calendarium is duidelijk en daar onder staat een klein praatje over de afgebeelde vogel. De schilder Basil Ede heeft werkelijk voor een jaar lang voor leuke plaatjes gezorgd.

J.T.

Birds of Britain calendar 1973. Met 12 tekeningen van Basil Ede. Royle Publications Limited, London N 1. Prijs f 6,50.

Vogel-Kosmos-Kalender 1973

Ook dit jaar weer een Kosmos-vogelkalender met 13 voortreffelijke kleurenfoto's van H. Schrempf, dr. Lachner, F. Bretzendorfer, R. Siegel, W. Tilgner en W. Bechtle. Elke afbeelding is voorzien van een korte tekst. De afbeeldingen zijn van de roodborst, papegaaiduiker, ruigpootuil, waterspreeuw, grote bonte specht, woudaapje, havik, wiewaal, hop, maraboe, struisvogel, koperwiek en neushoornvogel.

H.J.L.

Vogel-Kosmos-Kalender 1973. Franch'sche Verlagshandlung, W. Keller & Co, Stuttgart. Prijs DM 9,80.

Kronen-Vogelkalender 1973

Ook voor 1973 is weer een mooie Kronen-Vogelkalender verschenen. Ditmaal 12 afbeeldingen in 6-8 kleuren-offsetdruk van F. Murr (notenkraker, grote karekiet, meerkoet, watersnip, alpensneeuwhoen, waterspreeuw, geoorde fuut, grauwe gors, rietgors (zie afb.) en grauwe klauwier) en R. Scholz (kluut en kleine plevier).

Op de achterzijde van de prachtige prenten staat een uitgebreide beschrijving van de soort uit 'Mitteleuropäische Vogelwelt' van dr. Kath. Heinrich. De uitgave is zodanig uitgevoerd dat de platen zich na gebruik ook bijzonder goed voor wandversiering lenen. Het calendarium is drietalig. De kalender 'Pflanzenwelt' is op dezelfde wijze uitgegeven en zeker niet minder mooi.

J.T.

Vogelwelt. Kronen-Kalender 1973. Kronen-Verlag, Erich Cramer, 2000 Hamburg 50 (Altona), 22½ x 31 cm. Prijs DM 10,50.

Filmprijs voor
Jan van de Kam

Op een te Brussel gehouden Internationaal Concours voor toeristische films is aan de film 'Waddenzee - vogeland' van Jan van de Kam de eerste prijs voor de beste toeristische film met educatieve strekking toegekend.